

JAKŠTAS PETRAS

Gimė 1899 10 28 Stramiliuose Rokiškio rajone, mirė 1988 11 14 Šilutėje

Karininkas, žurnalistas, istorikas, bibliofilas

Gimė ūkininko šeimoje. Mokėsi Rokiškio valdinėje mokykloje. 1914-1918 m. mokėsi Šv. Kotrynos gimnazijoje Peterburge, Rusijoje. Baigęs šešias klases, grįžo į Lietuvą. 1920-1921 m. mokėsi Kauno karo mokykloje. Atlikdamas karinę tarnybą Klaipėdoje, baigė suaugusiųjų gimnazijos kursus, perkeltas į Kauną. 1927-1932 studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultete lyginamąją kalbotyrą.

Baigęs Karo mokyklą 1921 12, buvo paskirtas į 7-ąjį pėstininkų pulką Klaipėdoje, suteikiant jam pėstininkų leitenanto laipsnį. Nuo 1927 m. iki sovietinės okupacijos dirbo Lietuvos kariuomenės Vyriausiojo štabo Spaudos ir švietimo skyriuje. 1939-1940 m. ėjo Pirmosios internautų Lenkijos karininkų stovyklos Suvalkų Kalvarijoje komendanto pareigas. Iš karo tarnybos 1941 m. pasitraukė, turėdamas majoro laipsnį. Grįžęs į tėviškę Stramilių kaime, ūkininkavo, vedė. 1941-1943 m. dirbo Lietuvos MA lietuvių kalbos sekretoriumi. Slėpdamasis nuo bolševikų represijų, 1944-1955 m. gyveno nelegaliai, slapstėsi Rygoje. 1955 m. legalizavęsis įsikūrė Šilutėje ir ten gyveno iki pat mirties. Šilutėje dirbo ūkvedžiu ir techniku kelių valdyboje, visą laisvalaikį skirdamas knygai ir kraštotyrai.

Universitete įgytas istorijos, kalbų, bibliografijos ir kitas žinias pritaikė praktikoje: kaupė asmeninę biblioteką, kariuomenėje dirbo spaudos ir švietimo srityje, redagavo „Kari“, bendradarbiavo periodiniuose leidiniuose: „Žvaigždutė“, „Ateities spinduliai“ ir kt. Savo asmeninėje bibliotekoje prieškariu buvo sukaupęs daugiau kaip 6500 knygų, bet 1945 m. valdžios įsakymu visos knygos buvo sudegintos. Pokariu pradėta kaupti antroji biblioteka turėjo 6700 knygų. Vertingiausia bibliotekos dalis laikoma VU bibliotekoje.

Ypač buvo vertinamas dėl švietėjiškų ekskursijų organizavimo ir vaikų globos. Vaikus ir save vadino *Prieteliumi*, taip ir straipsnius spaudoje pasirašydavęs. Svetingai sutikdavo visus atvykstančius pažinti Pajūrio krašto ir buvo nepakartojamas ekskursijų vadovas.

Buvo XXVII knygos mėgėjų draugijos, Lietuvių kalbos draugijos narys, priklausė „Lietuviškosios enciklopedijos“ karo skyriaus komisijai. P. Jakštui (po mirties) 1995 m. įteikta kasmetinė Šilutės r. premija „Sidabrinė nendrė“, teikiama už ypatingus darbus garsinant rajoną. P. Jakšto vardu pavadintos gatvės Rokiškyje ir Šilutėje.

Dirbdamas Karo tarnyboje, spaudoje paskelbė virš 300 straipsnių apie Lietuvos ir kitų šalių kariuomenes, jos švietimą ir spaudą. Parašė apie 40 reikšmingesnių kraštotyros ir knygotyros darbų, iš kurių tik dalis publikuota spaudoje, o iškeistos atskiromis knygomis jau po P. Jakšto mirties.

Pirmoji knyga „Lietuvos karinė spauda, 1918-1938“ pasirodė 1939 m.

Jo atsiminimai apie žymius žmones ir kraštotyrinė medžiaga publikuota knygoje: „Literatūra ir kalba. T. 21“ (1990), „Rusnė“ (1992), „Aleknavičius B. Vydūnas“ (1999), „Garbusis Šilokarčemos pilietis“ (2000), „Žiobiškis“ (2000), „Rokiškio krašto knygnešiai“ (2004), „Panemunėlis“ (2011), „Prano Mašio šviesa: straipsniai, laiškai, atsiminimai“ (2013), „Maironis: laiškai, atsiminimai“ (2016) ir kt. Bendradarbiavo spaudoje: „Ateities spinduliai“, „Donelaičio žemė“, „Gimtas kraštas“, „Gimtinė“, „Kardas“, „Karys“, „Klaipėda“, „Klaipėdos žinios“, „Komunistinis darbas“, „Kovotojas“, „Liaudies kultūra“, „Lietuvis“, „Mūsų žinynas“, „Naujos knygos“, „Pamarys“, „Prie Nemunėlio“, „Santara“, „Skudučiai“, „Šilokarčema“, „Tėviškės gamta“, „Žiburėlis“, „Žvaigždutė“ ir kt.

Knygos

Atsiminimų tėkmėje : Stramiliai, Rokiškis, Sankt Peterburgas / Petras Jakštas. - Vilnius : Margi raštai, 2004 (Kaunas : Spindulys). - 256, [3] p., [4] iliustr. lap.

Knygos / Petras Jakštas ; parengė, įvado straipsnį ir paaiškinimus parašė Domas Kaunas. - Vilnius : Petro ofsetas, 2003 (Vilnius : Petro

ofsetas). - 169, [1] p. : iliustr., faks., portr. ;

Lietuvos karinė spauda, 1918-1938 / Jakštas. - Kaunas : [s.n.], 1939 ([Kaunas] : akc. „Spindulio“ b-vės sp.). - 47, [1] p. ; 24 cm. - Atsp. iš: Mūsų žinynas, 1938, Nr. 11-12.

Senoji Šilutė : (medžiaga Šilutės istorijai) / Petras Jakštas ; [dailininkė Eva Labutytė]. - Šilutė : Šilutės kultūros, švietimo ir sporto skyrius, 1994 (Vilnius : Vilties sp.). - 275, [1] p., [16] iliustr. lap. : iliustr. - Santr. vok.

Tilžės bažnyčios ; Kuršiai ir jų kalba / Petras Jakštas ; [sudarė Domas Kaunas]. - Vilnius : Valstybės žinios, 2003 (Vilnius : Petro ofsetas). - 63, [1] p. : iliustr., faks.

Redaktorius

Kovotojas : 7-to pėstininkų Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio pulko laikraštėlis / redaguoja Petras Jakštas. - 1924, Nr. 1 (kovo 1)-1926, Nr. 2 (liepa); 1928, Nr. 1 (vas. 16). - Klaipėda : P[ulko] Šv[ietimo] komisija, 1924-1926, 1928. - 33-34 cm. - Nereguliarus, 1926; 1928. - Mėnesinis, 1924-1925. - Paantr.: 7-to pėst[ininkų] Ž[emaičių] K[unigaikščio] Butegeidžio pulko laikraštėlis, 1924, Nr. 4-1926; 1928. - Red.: Jonas Gogė, 1928, Nr. 1.

Leidiniai apie P. Jakštą

Jonas Jakštas-Prietelius, 1899-1989 : [paroda, skirta Šilutės krašto istorijos tyrinėtojo, bibliofilo 90-osioms gimimo metinėms] / Šilutės rajono centrinė biblioteka ; [parengė tekstą Laima Dumšienė, Nijolė Budreckienė]. - [Šilutė] : [Šilutės rajono centrinė biblioteka], 1990 ([Klaipėda] : Rytas). - 1 lankstinys (8 p.) : faks.

Kaunas D. Knygos kultūros karininkas / Domas Kaunas. - Vilnius : Valstybės žinios, 2004 (Vilnius : Spauda). - 203, [1] p. : iliustr., faks.

Majoras Petras Jakštas : karininkas, tyrėjas, žurnalistas, bibliofilas : bibliografijos rodyklė / Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas, Vilniaus universiteto biblioteka, Šilutės Frydricho Bajoraičio viešoji biblioteka. - Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2004 (Vilnius : KAM Leidybos ir inform. aprūpinimo tarnyba). - 86, [14] p. : iliustr.

Šaltiniai

Lietuva. - Vilnius, 2008-2015. - [T.] 3, 2012, p. 25.

Lietuviškoji enciklopedija. - Kaunas, 1933-1944. - T. 10, 1944, p. 333-334.

Knygotyra: enciklopedinis žodynas. - Vilnius, 1997. - P. 144.

Mažosios Lietuvos enciklopedija. - Vilnius, 2000-2009. - T. 1, 2000, p. 623; T. 4, 2009, p. 237-238.

Šilutės kraštas: enciklopedinis žodynas. - Šilutė, 2000. - P. 157-158.

Visuotinė lietuvių enciklopedija. - Vilnius, 2001-2015. - [T.] 8, 2005, p. 484.

Aleknavičius B. Kelionė. Einu per Lietuvą. - Klaipėda, 2009. - P. 92-94, 165.

Asmeninė biblioteka – tautos atminties dalis / Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka. - Panevėžys, 1998. - P. 25-30.

Biblioteka – kultūros paveldo buveinė. - Klaipėda, 2012. - p. 122.

Dobraskienė R. Ugdymo patirties vertybės. - Šilutė, 2007. - P. 212-214.

XXVII knygos mėgėjų metraštis. - Kaunas, 2004. - [T.] 3, p. 83-105.

Kavaliauskas V. Lietuvos karžygiai. - Vilnius, 2008-2015. - T. 4, p. 421-425.

Knygotyra. - T. 18 (1992), p. 104; T. 34 (1998), p. 74-123; T. 40 (2003), p. 364-366; T. 43 (2004), p. 219-223; T. 48 (2007), p. 149-171.

Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953. - Vilnius, 2001. - T. 4, p. 24-25.

Rokiškio krašto knygnešiai. - Rokiškis, 2004. - P. 22-27.

Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešajai bibliotekai – 85. - Rokiškis, 2008. - P. 34-41.

Žiobiškis. - Vilnius, 2000. - P. 596-601.

Žukauskas V. Pažinti kultūros žmonės. – [Vilnius, 2002]-2010. – [Kn. 1], P. [392]-397.

Amerikos lietuvis. - 2003, liep. 19, p. 3.

Banga. - 2004, liep. 14, p.3.

Donelaičio žemė. - 2003, gegužė/birželis, p. 4, 8.

Draugas. - 2005, liep. 27, p. 5.

XXI amžius. - 2004, lapkr. 17, p. 5, 16.

Formatas. - 2003, Nr. 4, p. 19; 2004, Nr. 10, p. 10.

Gimtasis Rokiškis. - 2003, lapkr. 5, p. 6; 2004, geg. 11, p. 4; rugs. 21, p. 1; rugs. 21, p. 7; spal. 26, p. 3.

Gimtinė. -1989, lapkr. 30; 1999, rugpj. 1-31, p. 12; spal. 1-31, p. 2; 2004, gruod. 1-31 (Nr. 12), p. 2, 10.

Kardas. - 2017, Nr. 1, p. 24-36.

Kariūnas. - 2003, Nr. 4, p. 38; 2004, Nr. 2, p. 8.

Karys. - 1999, Nr. 23, p. 28-29.

Klaipėda. - 1998, spal. 7, p. 27; 1999, spal. 28, p. 13; 2004, spal. 13, p. 11.

Krašto apsauga. - 2003, Nr. 21, p. 19.

Kultūros aktualijos. - 2005, Nr. 1, p. 18-19.

Laisvas laikraštis. - 2004, saus. 2-15 (Nr. 27), p. 14.

Lietuvos aidas. - 2004, vas. 6, p. 9; 2010, rugpj. 7, p. 6.

Literatūra ir menas. - 2003, birž. 27, p. 7.

Metai. - 2004, Nr. 4, p. 159.

Mokslo Lietuva. - 1999, lapkr. 25-gruod. 8 (Nr. 20), p. 14; 2004, rugs. 23 - spal. 6 (Nr. 16), p. 18-19.

Nemunas. - 2004, spal. 21-27 (Nr. 27), p. 12.

Panevėžio balsas. - 2003, birž. 27, p. 7.; rugs. 18, p. 4.

Panevėžio rytas. - 1998, kovo 25, p. 12; 2004, rugs. 15, p. 8

Plungė. - 1999, lapkr. 9, p. 3; 2004, kovo 26, p. 7; birž. 15, p. 3; lapkr. 26, p. 7; 2005, rugpj. 12, p. 5.

Prie Nemunėlio. - 1995, rugpj (Nr. 13), p. 5; 2009, Nr. 2(23), p. 29-30.

Respublika. - 2004, spal. 2, priedas "Julius", p. 2.

Savanoris. - 2015, sausis (Nr. 1), p. 20.

Šilokarčema. - 2003, lapkr. 18, p. 4; 2004, lapkr. 2, p. 3, 6; 2007, gruod. 18, p. 6; 2008, bal. 22, p. 7; 2011, kovo 29, p. 5; geg. 31, p. 2; birž. 14, p. 9; 2013, rugs. 3, p. 9.

Šilutės naujienos. - 2011, vas. 25, p. 1, 14; geg. 31, p. 4.

Tarp knygų. - 1996, Nr. 4, p. 29-32; 1999, Nr. 12, p. 38; 2003, Nr. 12, p. 33, p. 40; 2004, Nr. 2, p. 40; Nr. 6, p. 33; Nr. 10, p. 27-28; Nr. 12, p. 32.

Tėvynė. - 2004, lapkr. 17, p. 2.

Tremtinys. - 2004, lapkr. 11, p. 6.

Trimitas. - 2003, Nr. 12, p. 32.

Vakarų ekspresas. - 1994, gruod. 7, p. 21.

Vakarų Lietuva. - 1999, lapkr. 3-9 (Nr. 44).

Universitas Vilnensis. - 2004, sausis, p. 5.

Voruta. - 1999, spal. 16, p. 3; 2004, birž. 12, p. 1, 11; lapkr. 13, p. 1, 3.

Žemaičių bibliofilas. - 2017, spal. 27 (Nr. 7), p. 11-12.